

Valtiovarainministeriö

Lausuntopyyntö: VN/15822/2025

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta (yksityiset digipostipalvelut)

Saamelaisten valtakunnallinen sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan järjestö SámiSoster ry esittää saamelaisten kannalta keskeisimmät huomionsa otsikossa mainitusta esitysluonnoksesta seuraavasti: Suomen perustuslain 17.3 §:n mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Tämä perusoikeussäännös yhdessä perustuslain 22 §:n säännöksen kanssa velvoittaa julkista valtaa turvaamaan aktiivisin toimenpitein saamelaisten oikeuksien toteutumista niin lainsäädännössä, lainkäytössä, hallinnossa kuin rahoitusratkaisuisakin. Saamelaisten kielellisistä oikeuksista on säädetty tarkemmin saamen kielilaissa (1086/2023). Näihin kansallisiin säädöksiin ja lisäksi saamelaisten asemaa alkuperäiskansana koskeviin kansainvälisen oikeuden määräyksiin viitaten SámiSoster ry korostaa, että saamelaisten kielelliset ja kulttuuriset oikeudet on turvattava myös nyt puheena olevassa lakihankkeessa.

SámiSoster ry kiinnittää huomiota saamelaisten ikäihmisten ja muiden digitaalisten välineiden käytön kannalta heikommassa asemassa olevien henkilöiden yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin käyttää viranomais- ja muita yhteiskunnallisia palveluja myös niiden ollessa digitaalisessa muodossa. Saamelaiskäräjien (L 974/1995) keräämien tuoreimpien tietojen (2023) mukaan yli 75-vuotiaista saamelaisista (Suomessa) lähes 60 prosenttia asuu nk. kotiseutualueellaan Utsjoella, Inarissa, Enontekiöllä ja Sodankylän kunnan pohjoisosassa. Alue on harvaanasuttua seutua. Useimmilla digiyhteys toimii jonkin teleoperaattorin tarjoaman puhelinliittymän kautta. Tällä alueella erityisesti kuntakeskusten ja isompien kyläkeskittymien ulkopuolella puhelinyhteydet ovat paikoin todella huonot, ja on alueita, joissa yhteydet eivät toimi operaattorin katsomatta lainkaan. Tällaisia ns. katvealueita on huomattavan paljon, eivätkä operaattorit ole tehneet juuri mitään tämän epäkohdan korjaamiseksi.

Ikäihmisten osalta on lisäksi huomattava, että monilla heistä on puutteita digitaidoissa tai niitä ei ole lainkaan. Kaikilla ei myöskään ole tarvittavia digilaitteita digipalvelujen käyttämistä varten. Näiden syiden vuoksi lakimuutoksen toimeenpanossa on huolehdittava siitä, että digipalvelujen rinnalla säilyvät myös vaihtoehtoiset asiointikanavat niille henkilöille, jotka eivät syystä tahi toisesta voi käyttää digipalveluja. Edelleen on tärkeää järjestää opastusta, neuvontaa ja tukea digitaalisten laitteiden ja palvelujen käytössä erityisesti edellä mainittuihin väestöryhmiin kuuluville henkilöille, jotteivat he jää palvelujen ulkopuolelle ja sen seurauksena syrjäydy yhteiskunnasta. Myös heidän oikeusturvansa toteutuminen edellyttää toimenpiteitä riittävien digitaitojen kehittämiseksi.